הריני [א]נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילה בש"א נזיר ובה"א [א]אינו נזיר אמר רבי יהודה אף כשאמרו ב"ש לא אמרו אלא באומר הרי הן עלי קרבן: **גמ'** הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילה ב"ש אומרים נזיר ואמאי [ב]מכל אשר יעשה מגפן היין אמר רחמנא ב"ש סברי לה כר"מ דאמר [ג]אין אדם מוציא דבריו לבטלה וב"ה סברי לה כרבי [ד]יוסי דאמר בגמר דבריו אדם נתפס והאי [ה]נדר ופתחו עמו הוא (א) ובית שמאי נמי נדר ופתחו עמו הוא אלא ב"ש סברי לה כרבי מאיר דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה וכיון דאמר הריני נזיר הוה ליה נזיר כי קאמר מן הגרוגרות ומן הדבילה לאיתשולי הוא דקאתי וב"ש לטעמייהו דאמרי [ו]אין שאלה בהקדש וכיון דאין שאלה בהקדש אין שאלה בנזירות ובית הלל סברי כר"ש דתנן [ז]ור"ש פוטר שלא התנדב כדרך המתנדבים מתני'

רש"י

הריני נזיר מן הגרוגרות וכו' בש"א נזיר. דכיון דאמר הריני נזיר חל עליה נזירות וכי הדר ואמר מן הגרוגרות ומן הדבילה לא אמר כלום: **ובה"א אינו נזיר.** דכיון דאמר מן הגרוגרות לא שייך שום נזירות בגרוגרות ודבילה: **א"ר יהודה אף ב"ש לא אמרו.** שיהיה בו שום נזירות כלל (ב) אלא לפי מה שאמרו שחוששין (א)לדבריו בזמן שאומר (ב)הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילה והרי הן עלי קרבן כלומר (ג)שאסורין עליו כקרבן שיהיה נדור מלאכול מהן אבל משום נזירות אין חוששין בו כל עיקר: **גמ' ולדברי ב"ש אמאי הוי נזיר.** בתמיה. מכל אשר יעשה מגפן היין אמר רחמנא דליהוי נזיר אבל מגרוגרות ודבילה דלאו מגפן היין הוא לא: **ב"ש אית להו כר"מ דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה.** (ג) ערך (ד)כלי עלי אדם יודע שאין ערך (ה)לכלי ומחייב בכל (ו)דמי ערכו אף ה"נ כי אמר הריני נזיר מן הגרוגרות יודע הוא שאין נוזרין מן הגרוגרות ואין מוציא דבריו לבטלה ומקבל עליו נזירות גמורה: **וב"ה.** דאמרי אינו נזיר סבירא להו כרבי יוסי דאמר במס' תמורה בפ' כילד מערימין (דף כה:) דבגמר דבריו אדם נתפס וכיון דאמר בגמר דבריו מן הגרוגרות ומן הדבילה תפוס לשון אחרון ולא חיילא עליה כלל. וא"ת הא אמר ר' יוסי דאף בגמר דבריו אדם נתפס ומדקאמר אף ליהוי נזיר משום דתפוס לשון ראשון הא ל"ק דהיכא א"ר יוסי אף בגמר דבריו אדם נתפס כגון שהיתה לו בהמת חולין ורוצה להמיר אותה על שתי בהמות קדשים שלפניו אחת עולה ואחת שלמים ואמר זו תמורת עולה ותמורת שלמים דכיון דאפשר לקיים דבריו הראשונים והאחרונים תמכר ויביא בדמי חליה עולה ובדמי חליה שלמים (ד) אמרינן דאף בגמר דבריו אדם נתפס שכן היתה כוונתו מתחלה לכך לשם עולה ולשם שלמים אלא שלא היה יכול להוציא את שניהם מפיו בבת אחת ואמר בזו אחר זו אבל גבי נזירות ליכא למימר הכי הוה ליה האי נדר ופתחו עמו שלא הזיר אלא מן הגרוגרות והואיל דלא חייל עליה נזירות בגרוגרות אין בדבריו כלום ואינו נזיר כלל: **ולב"ש נמי.** כיון דהאי נדר פתחו עמו (ה) אמאי הוי נזירות כלל הא פתחו עמו דאינו רוצה להיות נזיר אלא מן הגרוגרות וכל היכא דפתחו עמו אפילו ר"מ מודה: **אלא ב"ש סברי לה כר"מ.** (ו)ומש"ה כיון דאמר הריני נזיר הוה ליה נזיר ודאי והאי דלבתר הכי אמר מן הגרוגרות לאיתשולי הוא דקאתי דקאמר כשנזרתי לא נזרתי אלא מן הגרוגרות ומיהו (ז)אפ"ה מותר ביין דב"ש סברי אין שאלה בטעות להקדש ולא לטעות בנזירות דכהקדש דמי דכתיב קדוש יהיה גדל פרע (במדבר ו): **וב"ה סברי.** כיון דלא הזיר כשאר הנוזרין שאין נוזרין אלא מן היין אין שום נזירות חל עליו דאית להו כר"ש דתנן כו' (ח)לבסוף קתני לה: (ו) (ט) מתני' דקתני לב"ה דאפי' נדור לא הוי: (ח)**ב"ש.** דסברי נדור מן הגרוגרות ונזיר מן היין סברי להו כר"מ דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה וכיון דאמר הריני נזיר ה"ז נזיר והוי נמי נדור מן הגרוגרות דסברי לה כר' יהודה דאמר (י)שאוסרין עליו כקרבן ומתני' קתני דב"ש סברי נזיר ותו לא: **וכה"א נדור.** מן הגרוגרות ודבילה ואינו נזיר מן היין משום דנדר ופתחו עמו הוא ומתניתין קתני דבית הלל אומרים אינו נזיר דבין לרבי יהודה בין לתנא קמא דידיה אליבא דבית הלל אינו נדור ואינו נזיר: **ליסנא אחרינא אמרי לה כו'** (ז) **נדור ואינו נזיר.** ותנא קמא דר' יהודה אמר דנזיר אליבא דב"ש והיינו דלא כרבי נתן: אמר

תוספות

הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילה בש"א נזיר. כל דין נזירות עליו והכי דנקית לפרושי ולא פירש מיולא מגפן היין ובגמ' מפרש טעמא. בתוספתא (ריש פ"ב) כינויי כינויין בש"א נזיר ובה"א אינו נזיר איזה כינויי כינויין האומר הריני נזיר מן הדבילה ולמאי קרי ליה כנויי מה שייך דבילה בנזירות וי"ל דבירוש'[2] קרי לדבילה תירוש: **אמר ר' יהודה אף כשאמרו ב"ש לא אמרו אלא באומר הרי עלי קרבן.** רבי יהודה פליג אתנא דמתניתין אליבא דב"ש וקאמר דלא הוי נזיר לדין נזירות כיון דלא נדר מאשר יולא מגפן היין אלא נדור הוי מן הגרוגרות ומן הדבילה כאילו אמר הרי הן עלי כקרבן וא"ת והא איהו נזיר קאמר ואיך יהיה נזיר[3] וי"ל דנזיר לשון הפרשה וכאילו אמר הריני פרוש מן הגרוגרות וא"ת והא בנדרים (דף יג.) מוכח לרבי [יהודה] אמרי[4] קרבן לא הוי נדר בקרבן עד שיאמר כקרבן בכ"ף וי"ל דה"מ כשלא אמר עלי אלא ככר זה קרבן אבל כי אמר ככר זה עלי קרבן א"ל לומר כ"ף: **אין אדם מוציא דבריו לבטלה.** נחלקו בערכין (דף כ. ע"ש) בהאומר ערך כלי עלי דאין ערכין לכלי רבנן פטרי ליה מכלום ור"מ פליג ואמר אדם יודע שאין ערך לכלי וגמר ואמר לשם דמים ונותן דמי הכלי להקדש לפי שאין אדם מוציא דבריו לבטלה וה"נ אדם יודע שאין נזירות בגרוגרות וגמר ואמר לשם נזירות יין וב"ה סברי לה כר' יוסי דאמר בגמר דבריו אדם נתפס והאי נדר ופתחו עמו הוא דר'[5] יוסי בהאומר הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים תרעה עד שתסתאב ותמכר וחלי דמיה לעולה וחלי דמיה לשלמים וה"נ בגמר דבריו שאמר גרוגרות נתפס וכיון שאין נזירות בגרוגרות לא הוי נזיר ואע"ג דבתחלה אמר הריני נזיר תוך כדי דבור ואמר מגרוגרות ובגמר דבריו אדם נתפס כאילו נדר ובתוך כדי דבור מלא פתח לו וחרטה דכיון שנדרו ופתחו עמו לא חל כלל וא"ת והאמר[6] ר' יוסי בגמר דבריו אדם נתפס הוי פי' אף בגמר דבריו אדם נתפס והוי תמורת עולה ותמורת שלמים וה"נ נתפוס לשון ראשון נמי דקאמר נזיר ויהיה נזיר מיין (ט)ונזיר מן הגרוגרות וי"ל דהכי מפורש[7] בתמורה (דף כו.) היכא[8] דדבריו סותרין זה את זה וליכא למימר דסיפא לפרושי תחלת דבריו קאתי הלכך חיילי ב' הלשונות לר' יוסי והוי תמורת עולה ותמורת שלמים אבל במתני' איכא למימר דסיפא לפרושי רישא כלומר (כיון) האי דקאמר נזיר לאו מיין קאמר אלא מגרוגרות והלכך גמר דבריו עיקר הן ליתפס בהן ולא בתחילת דבריו ובהכי מתיישב לי דלא תקשה מדר' יהודה אדר' יהודה דר' יהודה אית ליה במתני' דנזיר[9] הוי מגרוגרות ולא נזיר מיין אפי' לב"ש ואמאי והא שמעינן ליה לרבי יהודה דפליג אדרבי יוסי בההיא דתמורה (זבחים ל:) וקאמר תפוס לשון ראשון ה"נ נתפוס לשון ראשון וליהוי נזיר מיין אלא ודאי דוקא בתמורה פליגי דהדברים סותרין זה את זה וליכא למימר דדיבור האחרון מפרש אבל הכא ודאי דאיכא למימר לפרושי קאתי י"ל דודאי דלפרש בא ולומר לאו מיין נדרתי ויתא נמי דלא קאמר דב"ש סברי כר' יהודה דאמר תפוס לשון ראשון עיקר להכי הוי נזיר מיין אלא ודאי לא שייכא ההוא פלוגתא להכא וא"ת ואמאי קאמר ב"ה כר' יוסי לימא דסברי ב"ה כרבנן דר"מ בערכין (דף כ.) דאמרי אדם מוציא דבריו לבטלה וי"ל דלא ניחא ליה לאוקמי ההיא פלוגתא דר"מ ורבנן בפלוגתא דב"ש וב"ה דא"כ ר"מ כב"ש להכי קאמר ב"ה כר' יוסי ומעתה אפילו א] דערכין יכול לסבור דב"ה דמתני' מטעמא דקאמר דבגמר דבריו אדם נתפס וא"ת ולר"מ מ"ש דבערכין כלי מתחייב דמים מטעם דאין אדם מוציא דבריו לבטלה לעולם וי"ל דלא דמי דהתם נהי דאין שייך ערך לכלי דמים מיהא שייכא ביה ואדם זה נתכוון ליתן להקדש מה שיוכל הלכך נותן דמיו וקרי להו ערך לדמי הכלי משום דערך האדם נמי הוי דמים להכי קרי דמי כלי ערך אבל גרוגרות לא שייך בהן לשון נזירות כלל וע"כ הוציא דבריו לבטלה וה"ק הריני נזיר ולא מיין אלא מגרוגרות וסיפא לפרושי תחילת דבריו קאתי הלכך לאו כלום קאמר: **לאיתשולי קאתי.** לאו דוקא לאיתשולי דהא לא בא לשאלה אלא מתחרט וחוזר בו כאדם שבא לשאול לחכ' על נדרו מחמת חרטה שהחכם מולא לו פתח וחרטה והוי נדר טעות ובטל: **אין שאלה לנזירות.** דנזירות כהקדש דכתיב קדוש יהיה גדל פרע וא"ת תיפוק ליה ב]דאין בו חרטה ותירץ (לשניהם) [דס"ל] לשני[10] הכא דתוך כדי דיבור הוא ואין צריך חרטה וב"ש [11]דהקדש טעות הוי הקדש והכי לב"ש לא מהני ביה שאלה וה"נ לא מהני שאלה בנזיר לאקרי קדושה דכתיב קדוש יהיה וא"ת ומה לו להאריך כל כך ולחזור ולומר ב"ש כר"מ סבירא להו כי פריך ליה מעיקרא ולב"ש נדר ופתחו עמו הוא ליסני ליה לאלתר ב"ש לטעמייהו דאין שאלה כו' וי"ל דסד"א דלא[11] אמרינן ב"ש כר"מ ס"ל וחוזר[12] בו משום האי קושיא שהקשה הש"ס וא"כ שוב אין יכול לתרץ ולומר דקסבר דאין שאלה דלא אמרינן אין שאלה אלא היכא דחל הקדש רגע אחד שוב אין מועיל בו שאלה אבל הכא נדרו ופתחו עמו הוא ולא חל עליה נזירות אפילו רגע אחד להכי חוזר ואומר בית שמאי כרבי מאיר דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה והרי חל הנדר רגע אחד וכי אמר מגרוגרות הוה ליה כבא לאיתשולי[12] (וכל שכן) דאין שאלה להקדש: **ובית הלל כרבי שמעון דפוטר שלא התנדב כדרך הנודבים.** לקמן מייתי פלוגתא הרי עלי מנחה מן השעורין יביא מן החיטין ור"ש פוטר

מסורת הש"ס

א) [לקמן י.] מנחות פא: קג., ב) [ערכין ה. וש"נ], ג) [פסחים נג: וש"נ], ד) [לקמן יב: מנחות פא: קג.], ה) [נדרים עח. ב"ב קכ:], ו) פסחים נג: מנחות קג. [ערכין כ.], ז) צ"ל שאלה, ח) מכאן שייך לע"ב, ט) צ"ל ונדור, י) גירסת א"מ לטעמייהו, כ) גירסת א"מ וכ"מ ס"ל.

◆

נוסחת הריב"ן

א) בדבריו: ב) (הכי כו' הדבילה) ליתא בכ"י: ג) שאוסרן: ד) זה: ה) לוה: ו) (דמי) ליתא בכ"י: ז) ומיהו: ח) ובסוף: ט) (מתניתין כו' לא הוי) ליתא בכ"י: י) שאוסרן עליו כקרבן הס"ד וא"כ מה"ד מתניתין קתני לב"ה דאפי' נדור לא הוי ולישנא אחרינא אמרי לה ר' נתן אומר כו' והס"ד וא"כ מ"ה אמר הרי עלי והשאר ליתא:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ולבית שמאי נמי: (ב) רש"י ד"ה א"ר יהודה וכו' שום נזירות כלל בזמן שאומר הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילה אלא שאמרו שחוששין לדבריו לפי מה שאומר הרי הן עלי קרבן נ"ב פי' שאומר עתה כלבי היה זו שיהיו הגרוגרות עלי קרבן: (ג) ד"ה ב"ש אית להו וכו' דבריו לבטלה דהאומר ערך זה עלי וכו' ומחייב בכל דמיו אף ה"נ נ"ב ועי' ערכין דף ה ע"א תו"ד המעריך פחות מבן חדש ר"מ אומר נותן דמיו וחכ"א לא אמר כלום כמאי קמפלגי ר"מ סבר אין אדם מוציא דבריו לבטלה וכו' ופליגי נמי התם בכלי וע"ש עוד דף כ ע"א: (ד) ד"ה וכ"ה דאמרי וכו' חליה שלמים התם אמרינן וכו' דליכא למימר: (ה) ד"ה ולב"ש נמי וכו' עמו הוא אמאי: (ו) ד"ה וכ"ה סברי וכו' קתני לה הס"ד ואח"כ מ"ה כ"ש סברי נדור: (ז) ד"ה ליסנא אחרינא אמרי לה כו' ב"ש סברי נדור ואינו נזיר וכו' והיינו דלא כר' נתן ומתניתין קתני לב"ה אינו נזיר אבל נדור מיהא הוה ולישנא אחרינא אמרי לה ר' נתן אומר כו' דאפילו נדור לא הוי הס"ד ואח"כ מ"ה אמר הרי עלי:

◆

הגהות התוספות

1. נ"ל ותימה למה. 2. נ"ל דבירושלמי מפרש דקרי לינוני ס'. 3. נ"ל נדור. 4. נ"ל דלאם אמר. 5. נ"ל הא דר' יוסי. 6. נ"ל והא ר' יוסי דקאמר בגמר. 7. נ"ל דהכי מילי, ותיבות דהכי מפורש נמחק. 8. תיבת היכא נמחק. 9. נ"ל לנדור. 10. תיבות ותירץ לשניהם דס"ל לשני' נמחק. ונ"ל וי"ל דשאני הכא כו'. 11. נ"ל לא לא. 12. נ"ל דחזור.

◆

מוסף רש"י

הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילה. גרוגרת ודבילה לא שייכא בהו נזירות (מנחות קג.) ואין נזירות אלא מן היין (שם פא: מכת"י). **בית שמאי אומרים נזיר.** מן היין דתפוס לשון ראשון (שם קג.) אע"פ שאמר ענין שאינו בנזירות, כיון דאמר הרי אני נזיר תפוס לשון ראשון והוי נזיר (שם פא:) וכיון דאמר הריני סתם, נזירות מיין משמע (שם מכת"י). **ובית הלל אומרים אינו נזיר.** דנדר ופתחו עמו הוא (שם). **בגמר דבריו אדם נתפס.** אף בגמר דבריו אדם נדבק ונתפס, כלומר תופס הוא את גמר דבריו, דתנן הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים, הרי זו תמורת עולה, דברי ר' מאיר דאמר תפוס לשון ראשון, ר' יוסי אומר אם לכך נתכוין מתחלה הואיל ולא הוה אפשר ליה להוציא שני שמות כאחד ועל כרחו הוציא זה אחר זה, דבריו קיימין ותרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים (פסחים נג:). **נדר ופתחו עמו הוא.** עם הנדר אמר פתח שמתחרט בו (מנחות פא: מכת"י). עם הנדר אמר פתח חרטה (שם קג.). **אין שאלה בהקדש.** דהקדש טעות הוי הקדש (נדרים עח.) אין שאלה בשום הקדש בעולם, דאפילו כשימצא לו החכם פתח של חרטה אינו יכול להתירו, דאע"ג דעוקר את הנדר מעיקרו ועושהו נדר של טעות, אפילו הכי גבי הקדש לא אמרי ב"ש הכי, דאפילו כשנעשה ההקדש בטעות הידוע למקדיש, חשבי ליה הקדש גמור, כ"ש היכי דהוקדש בלא טעות שלא יועיל פתח החרטה שימצא לו החכם להתירו (ב"ב קכ:). **ור' שמעון פוטר.** כלומר הרי עלי מנחה מן השעורים, דתנן במנחות מביא מן החטים, דכיון דאמר הרי עלי מנחה תפוס לשון ראשון ומנחה אינה באה מן השעורין נדבה, הלכך יביא מן החיטין, ור' שמעון פוטר דאמר אף בגמר דבריו אדם נתפס ודעתו לכל מה שמוציא בפיו ומנחת שעורין נתכוין וסבור שאדם יכול להתנדב והביא כן ולפיכך אין בדבריו כלום (פסחים נג:).

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"א מהלכות נזירות הלכה י:

◆

תורה אור השלם

1. כל ימי נזרו מכל אשר יעשה מגפן היין מחרצנים ועד זג לא יאכל: במדבר ו ד

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה אין אדם מוציא דבריו לבטלה וכו' וי"ל דלא ניחא ליה וכו' ומעתה אפילו ר"מ דערכין יכול לסבור כב"ה דמתני' מטעמא דקאמר וכו' כצ"ל: ב] ד"ה אין שאלה לנזירות וכו' וא"ת תיפוק ליה דלאין בו חרטה ותירץ לשניהם ס"ל נמחק מתיבת דלאין עד תיבת ס"ל וג"כ דלאין פותחין בחרטה וי"ל דאיכא מ"ד דפותחין ותירץ לשניהם ועוד י"ל דשאני הכא דתוך כדי דבור הוא ואין צריך רק חרטה כצ"ל ועי' א"מ שהגיה כן על פי התוס' דמנחות דף קג ע"א ועוד הגיה שם כדרך אחר אבל זה נראה בעיני:

◆

פי' הרא"ש

הריני נזיר מן הגרוגרות בש"א ה"ז נזיר בגמ' מפרש טעמא אמר ר"י אף כשאמרו ב"ש לא אמרו אלא באומר (הריני לי) [הרי הן עלי] קרבן דלא נחלקו ב"ש וב"ה לענין נזיר דמודה ב"ש דלא הוי נזיר ולא נחלקו אלא באומר בלבו היה שיהיו הגרוגרות עלי קרבן ב"ש סברי דהוי נדור מן הגרוגרות וב"ה סברי דלא הוי נדור ות"ק סבר(א) אפילו אם אמר בלבו היה הוי נזיר כיון שהוציא נזיר מפיו ונדור לא הוי אע"ג דאמר דלהא איכוין דדברים שבלב אינם דברים הואיל והוא משנה מה שהוציא מפיו ולב"ה לא הוי לא נזיר ולא נדור. ואמאי בני הישיבה היו תמיהים היאך הוי נזיר לב"ש הא כתי' מכל אשר יעשה מגפן היין: כר"מ דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה בערכין פ' האומר משקלי עלי קא' ר"מ האומר ערך כלי זה עלי או ערך פחות מבן חדש נותן דמים ומפרש טעמיה משום דאין אדם מוציא דבריו לבטלה יש לנו לומר שטעה וכסבור היה שיש נזיר בכה"ג: כר' יוסי דאמר אף בגמר דבריו אדם נתפס גבי ה"ז תמורת עולה תמורת שלמים דקאמר ר' יוסי תרעה עד שתסתאב ויביא בדמיה חציה עולה וחציה שלמים דכיון דמתחלה היה בדעתו לומר שיהיו חייל שתיהן הכא נמי מתחלה היה דעתו לומר הריני נזיר מן הגרוגרות והוי נדר ופתחו עמו עם הנדר אמר פתח של היתר וגלה לנו שאין בדעתו לידור כלל כי אמר דברי' שאינן כי אין נזיר מן הגרוגרות: ולב"ש נדרו ופתחו עמו. דנהי דאית להו דאין אדם מוציא דבריו לבטלה מ"מ מה שהוציא מפיו מן הגרוגרות מאי קא עבדת וכמאי דיינת ליה דלא דמי לאומר ערך כלי ופחות מבן חדש עלי דהתם מתוך שאין אדם מוציא דבריו לבטלה מתרצינן לדיבוריה דערך דקאמר היינו דמים אבל הכא מן הגרוגרות דקאמר דיינינן לי' ומשני מתוך שאין אדם מוציא דבריו לבטלה (דסתר) [דמאס] דיינינן ליה בחזרה שרצה למצוא פתח שאלה לנדרו כאדם המתחרט על נדרו ובא לפני חכם ופותח בפתח של חרטה לשאל על נדרו גם זה נתחרט בתוך כדי דיבור ואמר דבר שיהא ניכר בזה שסותר מה שאמר הריני נזיר ולא אולינן בתר סיפא דמילתי' דב"ש לטעמייהו דאמר לקמן [ברפ"ה] דהקדש בטעות הקדש דילפינן מתמורה הלכך לא שייך בה שאלה והיה חזרה וכן נמי בנזיר דכתיב ביה קדוש יהיה ואף בתוך כדי דיבור אין יכול לחזור בו הלכך הוי נזיר: וב"ה סברי כר"ש גבי הרי עלי מנחה מן השעורים דקאמר פוטר שלא התנדב כדרך המתנדבים הכא נמי

א) נראה דצ"ל ות"ק סבר ואפילו אם אמר דבלבו היה לקרבן מ"מ הוי נזיר כיון שהוציא וכו'